

Türk Akademisinde Sempozyumlar/Kongreler vd. Gerçekten Bilgi Şöleni midir?

Sorusuna Dair Öz Eleştiri Denemesi

Türk akademisi bugünlerde pratik ve teorik anlamda ciddi tartışmaların odağında. Zira üniversiteden beklenen entelektüel katkı yanında yetiştirici/eğitici düzeydeki girdi-çıktı ilişkisi bir türlü istenen düzey ve niteliğe ulaşamayınca konunun pratik ve teorik manadaki sorumluluğu konusu halen yerini bulmuş değil. Gündemin ekonomik ve siyasi sertliği yüksek başlıkları içerisinde yeteri kadar tartışılmayan kontenjan kısıtlamaları ve devlet üniversitelerinde ikinci öğretim programlarının kapatılması konusu eklenince meselenin en azından bir yönüne dair (akademisyen ve akademik toplantılar) tartışmayı/eleştiri/analizi yapmak da zaruri hale geldi.

Evvela ifade etmek gerekir ki *teklifsiz tenkit tahrip eder*. Her şeyi ve herkesi. Zira teklifi olmayanın eleştirisi bu anlamda sadece bir taarruza dönüşür çoğu zaman. Dolayısı ile bir akademisyen olarak bu yazıya konu olan akademideki sempozyumların (kongreler ve diğer bilimsel toplantılar da buna dahil elbette) uygulama ve içerik sıkıntılarına dair eleştirileri teklifleri ile sunmak, belki çok daha tecrübeli akademisyen ve ilgililer için yeni sorunları da konuşmak konusunda heveslendirir.

Uzun tartışmalara gebe olsa da akademinin temelde iki amacı var/dı: *Bilimsel katkı/üretim ve eğitim*. Ancak modernite sonrası dünyada üniversitelerin pratikteki amaç ve fonksiyonunda ciddi bir değişim meydana geldi. Özellikle küreselleşmenin bilgiyi bir girişim öncesi unsur haline getirmesi, onu ontolojik gerekliliğinin dışında bir metaya dönüştürmesi ile durum bugün giderek çözümsüzleşen bir paradoksu doğurdu. Bir de küreselleşmeyle birlikte fayda ilişkisi eklenince üniversiteler, bilginin pazarlamasını yapan girişimci rolüne büründü. Bilginin ekonomik bir unsur olarak algılanması da “bilgi ekonomisi”ni doğurdu. Bu tartışmaya Foucault’un bilginin iktidar tarafından üretilen bir şey olduğu iddiası da eklenince konu akademi için yönetmelikler, düzenlemeler ve uzun soluklu toplantılar yolu ile alınacak fiziki tedbirlerin çok ötesinde bir çıkmaz dönüştü. Bizde üniversitelerin bilgi sağlayıcı yönünde akademisyenler ve faaliyetleri nitel olmanın ötesinde nicel bir faktör olarak öne çıkarıldı ve üretim özgünlük, yenilik gibi temel belirleyicilerin dışında sayısal bir veri olarak değerli bulundu.

2015 yılında başlayan *11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu’nun ek 4. Maddesine göre başlayan Akademik Teşvik Yönetmeliği* ve uygulaması ile bu durum ekonomik bir karşılığa da bağlandı. Yine bu düzenlemenin ötesinde akademik ilerlemenin unvan boyutunda da yine bu toplantıların bir kriter olarak kabul edilmesi çoğu zaman niteliğe bakılmaksızın bir katılım zorunluluğunu da kaçınılmaz kıldı.

Tüm bu giriş sonunda akademik teşvik uygulamasının iyi niyetli bir girişim olmasının yanında uygulamanın başladığı andan itibaren zaten nitelik sorunları özellikle de etik anlamda bir türlü çözülemeyen akademi, şimdi denetlenmesi, doğrulanması ve nitelik kabulü oldukça zor hatta imkânsız bir sorunlar bütünü ile karşı karşıya kaldı. Bu sorunların ortaya çıkmasından hemen sonra ikinci bir dalga düzenleme geldi ve teşvik kalemlerinin her birine dair görece “net” sınırlar çizildi. Lakin sonuç yine büyük oranda hüsrana oldu. Yağmacı dergiler, ikili ilişkilere bağlı atıf ilişkileri bambaşka bir ağ doğurdu. Bunlar ve daha birçokları da halen birçok mahfilde tartışıldı ama çözüm oldukça uzakta duruyor.

Yukarıda bahse konu sorunların en önemlilerinden biri de Türk Dil Kurumunun *bilgi şöleni* olarak çok kısaca Türkçeleştirdiği sempozyumlar. Ki bu yazının konusu da özellikle sosyal bilimlerde sempozyum enflasyonu ve nitelik sorunları.

Türkiye’de sempozyumlar/kongreler yeni devletin kuruluşundan itibaren özellikle de sosyal bilimlerde yapılageldi. Akademisyenlerin bundan elli yıl önce sayıca az bu toplantılara katılması, bir bildiri sunması, tartışmalara dahil olması ve özellikle de alanın kıymetli hocaları ile bir araya gelmesi önemli, kıymetli, saygın ama meşakkatli bir eylemdi. Ancak yukarıda da ifade edildiği şekli ile küreselleşen dünya, artan üniversite ve akademisyen sayısı, bilgiye ulaşımında sağlanan yeni konfor düzeniyle sempozyumların sayısı giderek arttı. Türk Tarih Kongresi gibi geleneksel toplantılar yanında müstakil, bir kereye mahsus daha butik toplantılar da akademide arzıendam etmeye başladı. Buraya kadarki kısım nispeten kabul edilebilir olsa da özellikle 2015 sonrasında sempozyumlar bir sektörel alan haline geldi. Klasik manada turizm şirketleri artık oldukça genel kapsam ve başlıklara sahip sempozyumları yönetmeliklerin şart koştuğu teknik gereksinimleri sağlayarak gerçekleştirmeye başladı. İlk zamanlarda garip ve tartışmalı gelen bu durum da zamanla kabullenildi. Zira tüm bu eleştiriler yanında; toplantıları katı bir titizlikle gerçekleştiren akademik mahfiller nitelik gayesi ile çok daha uygulanabilir sayılarda akademisyen kabul edince, diğerlerine katılım da arttı. Devamında dijital dünyanın tamamen çevrim içi ya da hibrit imkânları eklenince sempozyumların özde bilgi paylaşımına dayalı o interaktif hali de törpüledi. Ve şimdilerde garip kısaltmalı, genel adlı, katılımcının ciddi ücretler ödeyerek katılmak zorunda kaldığı sempozyum, iddialı toplantılar akademinin bünyesini sardı.

Bu, akademideki sempozyum sorununun aslen akademisyene rağmen gelişen sorun boyutu. Çalışmanın da ana eleştirisi bu yönde değil. Kaldı ki bu yazı evvela bilgi şölenlerinin gayesi, buraya sunulan bildirilerin özellikleri ve burada olmanın bunlar haricindeki faydalarına dair yeniden bir hatırlatma. Bağcı ile sorunumuz yok.

Bilgi şölenleri birçok tanımdan alınan parçalar ile en kapsayıcı şekilde şöyle tanımlanabilir:

Belirli bir konu ve kapsama sahip; katılım şartları belirli kıstaslarla belirlenmiş; sunulacak bildirilerde içerik ve biçim/metot açısından özgünlük, yenilik, katkı şartı aranan; bildirilerin izleyiciler önünde, kısıtlı/kısa zaman zarfında sunulduğu, akabinde de katkı ve soruların alındığı bilim insanlarının oturumlar dışında da bilgi paylaştığı toplantılardır.

Yani bir sempozyuma katılmak için evvela sempozyum kurullarınca belirlenen şartları sağlamalı, sempozyum konusuna uygun bir bildiri özeti ile başvurmalı, hakem heyetinden kabul alınmalı, daha sonra da sunum metni ile sunum günü orada hazır bulunulmalıdır. Sempozyum bildirisinin bu tanıma göre sahip olması gereken özellikler de birçok çalışmanın verdiği bilgilerin bir toplamı olarak şu şekilde basitçe ifade edilebilir:

1. Bildiri bir makale değildir. Dolayısı ile ancak bir makalenin ön sunumu olabilir. Kısa sürede sunuma uygun olmalıdır.
2. Bildiri metinleri devam edegelen bir çalışmanın geldiği aşamayı anlatabilir, bu anlamda yeni bir çalışma konusunda alan uzmanlarını bilgilendirebilir.
3. Yeni bir kaynağı tanıtabilir.
4. Daha evvel çalışılan bir konuya dair yeni bir bakış ya da görüş ortaya koyabilir.
5. Makaleler tarama ya da araştırma makaleleri olarak sınıflandırılabilir de bildirilerde özgünlük en önemli şarttır.

6. Bildiri metninin bir problematiği öncelikle, mümkünse bir soru sorması ve tartışma başlatması bu anlamda önemlidir.

Bu liste kendi içerisinde gelişebilir ya da genişleyebilir.

Bu satırların sahibi alanı ile ilgili sempozyumlara oldukça sık katılır. Bu, zaman zaman senede dört ila altı adedi bulabilir. Dolayısıyla ile bu yazının kaleme alınmasında burada yapılan gözlemler önemli rol oynamaktadır.

Öncelikle Türkiye’de gerçekleşen sempozyumların önemli bir kısmında katılımcı sayısı oldukça yüksek tutulur. Bunun sempozyum ekonomisi açısından handikapları bir kenara bırakılırsa ortalama iki ya da üç güne sığan bir toplantının 100 ve üstü katılımcıyı bu üç günde sağlıklı bir şekilde izleyiciler ile buluşturması mümkün değildir. İki ve daha fazla salonlu paralel oturumlarda beş kişiye varan bildiri sahibinin 15 dakikalık konuşma süresi ile bunun yapması zaten kabil değildir. Bu gerçekleşse bile bildirinin amaç ve tartışma kısmının doğru bir katılımı ile konuşulması mümkün değildir. Kaldı ki bu kadar paralel oturuma dağılan izleyici, dinleyici kitlesinin de bir salonda yekün oluşturması mümkün değildir.

Buralarda görülen bir başka teknik sorun, son zamanlarda görülen katılımcıların bildiri tam metinlerinin en azından sunulacak düzeyde dahi olsa hazır olarak sempozyuma gelmemesidir. Bu durum, sunum dinamiği açısından da organizasyon heyetinin planlaması açısından da ciddi sorunlar teşkil etmekte. Zira bildirilerin belirli bir zamanda basılacağı düşünülürse fiziki bir metnin olmaması, basılacak materyal planlaması açısından müphem bir durum oluşturacaktır.

Elbette konu tartışmaya açık olmakla birlikte bildiri metinlerinin makale formatında ve zaman zaman küçük bir kitapçık hacminde hazırlanması da başka bir sorundur. Eğer bildiri bir kaynağın tanıtılması değilse ve burada o kaynak sunulmadı ise 40-50 sayfalık bir bildiri metnini 15 dakikalık konuşma süresinde sunmak da problematiği ortaya koymak da mümkün olmayacaktır.

Sempozyum bilim kurulları her ne kadar ciddi bir hakemlik süreci işletse de zaten zorlukla tertip edilen bir toplantıda halihazırda birçok çalışmaya konu olmuş bir başlığın bir kez daha bir derleme olarak sunulması da muhtemelen izleyiciler için de diğer katılımcılar için de oldukça sıkıntılı bir durumdur. Kaldı ki o an kabul görse de akademideki serencamı sırasında bir gün bir yerde bildiri sahibi için bu mesele engel olarak karşısına çıkacaktır.

Bir de bildirinin makaleden farklı olarak sunum tecrübesi ile de taçlanması önemli bir şart. Görece kendinden nitelikli, tecrübeli ve donanımlı uzmanlar önünde bir konuyu sunmak stresli ve heyecan verici bir durumdur. Dolayısıyla metnin hazırlanması kadar sunum süresine riayet, metnin sunuma uygun şekilde bölünmesi gibi konularda halen aşılamayan sorunlardan. Ek olarak unutulmamalıdır ki bilimsel toplantılarda dinleyicilerin önemli kısmı alanın belirli ölçüde uzmanlarıdır. Dolayısıyla böyle bir kitle ile bilgi paylaşmak yerine ders anlatıcı bir tavırla sunum yapmak da yine meseleyi özünden uzaklaştırıyor.

Sunum masasının karşısında oturan izleyicilere düşen vazifeler var elbette.

Hemen her bilim alanının toplantısına akademinin tecrübeli, donanımlı, kıymetli araştırmacıları, hocaları, akademisyenleri katılır. Burada sunumlar kadar onu dinleyen diğerleri arasındaki yapıcı ilişki, bilgi alışverişi çok önemli bir gerekliliği ortaya koyar. Çoğu zaman stresli bir sunum sürecinden çok daha fazla katkı soru-cevap kısmında ya da fuayede gerçekleşen sohbetlerde elde edilebiliyor.

Konuyu uzatmak mümkün zira ayrıntılarda saklı daha birçok sorun vaki. Ancak bu yazının özellikle henüz işin başındaki genç akademisyen ve adaylarının Türk akademisi için çok önemli olan bu toplantılara katılırken gösterecekleri tavra katkı sağlaması umut edilir. Öteki eleştiriler elbette gerekli ancak yazının gayesinin speküle edilmesi de mukadder bu durumda.

Bir anlamda er meydanı olan bu toplantıların hem bilimsel katkı hem de akademik yetişmedeki hal eğitime olan tesiri düşünüldüğünden çok daha fazla. Yine umulur ki bir gün geniş katılımlı bir toplantıda havada asılı kalan ve çözümsüz konular yerine akademiye dair bu ve benzer konular konuşulabilsin.

Galip Çağ, "Türk Akademisinde Sempozyumlar/Kongreler vd. Gerçekten Bilgi Şöleni midir?" Sorusuna Dair Öz Eleştiri Denemesi" <https://www.fikirtepedi.com/egitim/turk-akademisinde-sempozyumlar-kongreler-vd-gerçekten-bilgi-soleni-midir-sorusuna-dair-oz-elestiri-denemesi/> (Yayın 24 Tarihi: Temmuz 2024).